

Chr., 102.41).

Partint d'aquests usos tan freqüents, el mot va esdevenir 'salvar-se', usat absolutament: *estòrcer a mort*. abreujant-se en *estòrcer*, deixà de tenir compl. directe, i es tornà verb intransitiu. Ja en el passatge citat de la *Do. Pu.* els qui se salven figuren com a subjecte, si bé hi ha el complement circumstancial *a mort*. Després la construcció esdevé absoluta del tot, i l'intransitiu *estòrcer* és 'salvar-se': «volgren fer tan alta torra en Babilònia, que si lo delubi retornàs, que *estorcessen* en aquella torra», *Do. Pu.*, p. 272; «aquella péra fon tant cruel que tota cosa que trobà fora cubert aucís, e no lexà erba vert, ni arbres, que no ls trencàs --- Nostro Sr. Déu dix a Moysès: vé e dí a Pharaó que lex anar lo meu poble ---; si no, que enviaré en la sua terra lagostes qui rouran les erbes e los arbres qui *storceren* de la pedra», Gui. Serra, *Gènesi de Scr.*, 55.1f.

També en oc. ant.: «a las serpentz de l'isla dison que n faran festa / e devoraran-lo, que jamais non n'estorça», *Vida de St. Honorat* (Appel, 8.65). Ja amb aquest valor en un testimoni ben antic: «si passen per Rosselló, que no fa<I>le que no sien pres, e que perden tot ---; e feò-o saber a N P. de Vilamur e al Comte de Paillars o, si passarien per lur terra, e no n *estorcen* per nulla guisa», carta del seu procurador al bisbe d'Urgell a. 1251 (PPujol, *DocVgUrg.*, 16.38); «no sabent los mariners què deguessen fer, e crexent cascuna hora lo vent pus fort --- foren venguts fort prop de la ylla de Rodés, e --- ab tot lur enginy se esforçaren de, per *estorçe* les persones, que ells prenguessen aquí terra», *Decameron* v, § 1, 292.34, traduïnt «per campar».

De totes les formes d'aquest verb, de molt la més freqüent fou el participi, o sigui *estort*, *-ta*, i és la que s'antiquà més tard, car ja en el S. xv el verb anava de baixa, i després caduca (ja no el recullen els lexicògrafs, com Busa-N. o OPou, després dels diccs. de rins de JMarc, § 1084 i Aversó). Però el participi encara el trobem en JRoig: «Una sposalda, / ja desflorada / ans de casar, / lo jorn d'arrar / --- / sabé fingir, / mostrant tenir / al cos diable / --- / a la final, / la resabida, / mudant veu, crida: / —No-n vull exir / sens ben obrir / --- / aquell forat / --- / qual té guardat / més, en son cos—. / Cridà l'espòs / ab alta veu: / —Al plaer seu, / per hon se vulla / --- / rompa y esqueix / --- / Dient —Jesús, / fingint-se *storta*, / mostrà:s mig morta»; «si ns guïaran / e som *estorts* / abdós de morts, / ley mudaré, / renegaté / de Mafomet» (*Spill*, 3257, 3687).

Ni més tard no va morir el participi del tot. Però fou amb vida purament literària: les altres formes moren ben bé, i aquest sofrí una relativa deformació com sovint els passa als arcaïsmes: convertint en *estorc*, canvi sempre fàcil en final de mot, i potser provocat per la influència d'*eixorc*, mot d'estructura igual, de sons molt semblants, també adjectiu i d'aplicació personal, i encara que de significat diferent, es pot dir que n'és un poc l'antònim: 'privat de mort'/'privat de supervivència' (sense fills). No dubto que d'aquí vindria el NP, cognom *Estorch*.

El porta en qualitat d'adjectiu el lexicògraf valencià Sanelo «*estorch*: quitado, libre, salvo, apartado», i amb una altra ortografia, probt. revelant que l'havia trobat en dos textos diferents: «*estorc*, lo mismo» (1, f° 75v^o). «Deixa'm i... que em glaci! / Tinc al pit un corc / i, per més que faci, / mai no en seré *estorc*», Ruyra (*El País del Pler*, O. C., 968b). Sanelo el trobà en el vocabulari de Carles Ros de 1732, que el copià del glossari de Joan de Resa: com indica Gulsoy (en l'edició de Sanelo), pot venir simplement d'un malentès o error de lectura, com sigui que no figura en Ausiàs Marc, que solament usà el verb *estòrcer*. *Estorcedura*.

La forma rigorosament sàvia *extorquir*, ha tingut poc ús en català, sigui amb el valor de 'arrencar una resposta forçadament', sigui amb el valor d'obtenir una cosa per força: «açò havets fet més per *storquir*, contra justícia, de ses pecúnies, que per negun altre bon zel de justícia», a. 1415 (*IvLc*). La usem els dialectòlegs aplicada a les enquestes dialectals, quan no podent obtenir un mot pel mètode correcte de pregunta indirecta, el provoquem pel mal mètode de preguntar pel mot pronunciant-lo. *Extorsió*: «ultra los grans furts que fan als marits --- e l'*extorsió* als amadors qui molt no ls plaen ---», BMetge (*Somni* III, NCl., 118.19); [Lacav.]. *Extort*.

Retòrcer [1371, JMarc i Aversó, § 1084, *retorc*, *retorça* etc.; Busa-N. 1507]: és clar que es pogué usar sempre en cat. amb el sentit de 'tornar a tòrcer', per això té escàs interès veure'l en el pastix dantes d'AFebrer: «mas perquè cay<s> disgressos, *retorc* / los ulls d'uymés devers la dreta via», on tampoc el podem acceptar com a prova de *tòrcer* 'girar' car no fa més que reproduir l'original «*ritorci* gli occhi omai verso la dritta strada» (*Par.* xxix, 126). El sentit real català és 'recaragolar'; OPou; «--- lo cabdell del fil ---; *retòrcer* lo fil: retorqueo; cosir ---» (*TbPu.*, 311); sembla que entre els molins per a drap i teles, ultra el noc o batan, n'hi havia on no es tractava tant de batre com d'escórrer retorcent o cosa semblant: «los molins, un de *retòrser* y altra de draper ---» a. 1639 (*Llibre Roig de Prats de Molló*, f° 121); particularment usat com a reflexiu amb el matis de 'rebolcar-se amb contorsió':

«Fou lo gegant que pintan ab tot l'Olymp en guerra / --- / Mes del Tronant brunzenta, derrocadora, flama, / de sa escala de cingles suspesos, l'estimbà / al mar bullent de sofre y ones de foc, on brama / *retorcir-se* a la càrrega feixuga d'un volcà», *Atl.* I, 15d; «els del cap de la fila anaren a capgirells, y de seguida la regata fosca comensà a degotar taques negres, que desapareixien engolides per l'abim: eran cossos humans que, ferits per les bales, no poguent aguantar-se sobre 'l corriol, hont no hi havia lloc per a *retorcir-se*, anavan a baix», MrnVayreda (*Puny.*, t. xx, 310 (239)); «un jazz-band epilèptic trepidava la rumba / --- / El desnú d'Odysseus que Kirke enllepolia / no esqueia al cabaret, per llord y matusser, / on *retorcir-se*, enceses de corsecant follia, / s'espaumaven les nimfes als braços del mercer», Coromines (*Odysseus al Lion*